

VII. Kaupungin yleisten töiden hallitus.

Kaupungin yleisten töiden hallituksen vuodelta 1917 antama kertomus oli seuraavaa sisällystä:

Insinööri-
osasto.

Rakennuskonttorin insinööriosastolla oli vuonna 1917 suoritettavana lukuisia puheenalaisen vuoden budjetissa lueteltuja töitä, jota paitsi osasto sai kaupungissa vallitsevan työttömyyden lieventämiseksi toimekseen¹⁾ panna käyntiin ja johtaa moniaita töitä, joita ei ollut edellytetty vuoden työsuunnitelman laadinnassa. Insinööriosaston johtamissa töissä käytettyjen työntekijäin luku lisääntyi sentähden suuresti ja oli tammikuun keuhkivaiheilla 315, helmikuussa 345, maaliskuussa 341, huhtikuussa 732, toukokuussa 772, kesäkuussa 828, heinäkuussa 770, elokuussa 2,293, syyskuussa 2,466, lokakuussa 2,417, marraskuussa 2,325 ja joulukuussa 3,371 miestä. Työpäivän pituus, joka oli kaupungin yleisissä töissä vuodesta 1906 lähtien ollut 9 tuntia, lyhennettiin huhtikuun 23 päivänä 8 tunniksi. Työtä tehtiin viimeksi mainittuun päivään asti klo 7—11.30 a. p. ja klo 12.30—5 i. p. sekä huhtikuun 23 päivästä lähtien klo 7—11 a. p. ja klo 12—4 i. p. Lauan-
Työpalkat. taisin ja pyhäpäivän edellisenä päivänä päättyi työ klo 2 i. p. Työpalkat kohosivat vuoden varrella tuntuvasti, ja käyvät korotukset sekä niiden alkamisajat selville seuraavasta insinööriosaston laatimasta taulusta:

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 65.

A m m a t t i.	T u n t i p a l k a t, S m k.						Lisäännys vuonna 1917, %.
	$\frac{24}{9}$ 1916— $\frac{9}{4}$ 1917.	$\frac{10}{4}$ — $\frac{22}{4}$.	$\frac{23}{4}$ — $\frac{8}{6}$.	$\frac{9}{6}$ — $\frac{5}{8}$.	$\frac{6}{8}$ — $\frac{20}{11}$.	$\frac{21}{11}$ — $\frac{31}{12}$.	
Sukeltajat	1: 75	—	2: 25	3: 25	3: 25	3: 75	114
Koneenkäyttäjät	1: —	1: 25	1: 80	2: —	2: —	2: 50	150
Sepät	—: 90—1: —	1: 15—1: 25	1: 60	1: 75	1: 85	2: 35	135—161
Viilaajat	—: 80—: 90	1: 10—1: 20	1: 50	1: 65	1: 75	2: 25	181—150
Levysepät	—: 95	1: 20	1: 60	1: 75	1: 85	2: 35	147
Päällelyöjät	—: 70	—: 90—1: —	1: 20—1: 25	1: 40—1: 45	1: 55—1: 60	2: 05—2: 10	193—200
Kirvesmiehet	—: 90—1: —	1: 15—1: 25	1: 30—1: 40	1: 70—1: 80	1: 80—2: —	2: 30—2: 40	156
Puusepät	1: —	1: 25	1: 40	2: —	2: —	2: 50	150
Lataajat	1: 15	1: 40	1: 55	1: 90—1: 95	1: 90—2: —	2: 40—2: 60	109—126
Kivityöntekijät	—: 75—: 90	1: 05—1: 25	1: 20—1: 40	1: 60—1: 75	1: 75—1: 85	2: 25—2: 35	200—193
Muurarit	—: 90	1: 15—1: 25	1: 30—1: 40	1: 75—2: —	1: 80—2: —	2: 30—2: 50	156—178
Putkenlaskijat	—: 85	1: —	1: 25—1: 50	1: 50—1: 75	1: 65—1: 80	2: 15—2: 30	153—171
Sementtityöntekijät	—: 80	1: ——1: 15	1: 10—1: 30	1: 50—1: 70	1: 65—1: 80	2: 15—2: 30	169—188
Irroitajat	—: 70	1: ——1: 05	1: 10—1: 15	1: 50—1: 60	1: 65—1: 80	2: 15—2: 30	207—229
Apurit	—: 60—: 75	—: 85—: 95	1: ——1: 10	1: 40—1: 50	1: 55—1: 65	2: 05—2: 15	242—187
Yövärtijat ¹⁾	—: 40	—: 70	1: —	1: 20	1: 20	1: 70	325
Ajomiehet	1: 60	²⁾ 1: 75, 2: —	2: 25	³⁾ 3: 50	5: —	6: —	275

¹⁾ Yövärtijain työaika oli 12—13 tuntia vuorokaudessa eli 84—91 tuntia viikossa heinäkuun 21 päivään ja siitä lähtien 8 tuntia vuorokaudessa eli 48 tuntia viikossa. — ²⁾ Ajomiesten tuntipalkka korotettiin huhtikuun 2 päivänä Smkaan 1: 75 ja huhtikuun 15 päivänä 2 markkaan. — ³⁾ Korotus myönnettiin ajomiehille jo kesäkuun 4 päivänä.

Kaikki työntekijät, paitsi ajomiehet, saivat sitä paitsi kalliinajanlisäyksiä, joiden määrä ei riippunut työntekijän ammatista, mutta sitä vastoin oli suhteellinen hänen elatusvelvollisuuteensa. Vuonna 1917 maksettiin kalliinajanlisäyksiä seuraavan laskelman mukaan:

	Päivittäinen kalliinajanlisäys, Smk. tammik. 1—27. tammik. 28—elok. 12.	
Elättää ainoastaan itsensä	—	—: 70
» paitsi itseään 1—2 henkeä	—: 70	1: 40
» » » 3—4 »	1: 20	2: 40
» » » 5 tai useampia ...	1: 65	3: 30

Elokuun 13 päivästä lähtien toimeenpantiin se muutos, että kalliinajanlisäyksiä kaupungin teknillisissä laitoksissa noudatetun järjestelmän mukaisesti annettiin Smk 1: 60 päivässä lapsettomalle työntekijälle, jota vastoin perheellinen työntekijä sai sen lisäksi 65 penniä kutakin 15 vuotta nuorempaa lasta kohti.

Kadut ja yleiset paikat.

Kaupungin katuosain korjaustöitä teetettiin vuoden varrella huomioon ottamalla maistraatin katselmusmiesten toimittamisessaan katselmuksissa tekemät muistutukset. Tätä tarkoitusta varten oli budjettiin merkitty 35,000 markan määräraha, joka kuitenkin työainehintain ja työpalkkain kohoamisen johdosta osoittautui riittämättömäksi. Lokakuun 9 päivänä kaupunginvaltuusto myönsi 20,000 markan lisämäärärahan, jota paitsi hallitus toukokuun 7 päivänä 1918 oikeutettiin ylittämään puheenalaiseen tarkoitukseen siten kaikkiaan myönnetty 55,000 markan rahamäärä 1,100 markalla. Työkustannuksia oli Smk 56,056: 99.

1917 vuoden budjettiin merkittyä katujen ja yleisten paikkain uudestipäällystämistä teetti rakennuskonttori sikäli kuin työmaat olivat käytettävissä ja tarpeellisia työaineita oli saatavissa. Kruunuvuorenkadun ja Rahapajanrannan välisen kaupungille kuuluvan Ankkurikadun osan ketokiveyksen uudistusta ei voitu teettää, syystä että venäläinen sotaväki käytti vastamainittua katua varastopaikkana. Tarkoitukseen osoitettu 2,400 markan määräraha palautui sentähden kaupunginkassaan. Läntisen viertotien ja Topeliuskadun välisen Humalkadun viertämistä varten oli budjettiin merkitty 2,850 markkaa, mutta kun tämä katu vuoden varrella aukaistiin uudestaan, täytyi viertäminen jättää toistaiseksi, minkätähden määräraha palautui kaupunginkassaan. Kolera-altaan länsiosan viereisen asfalttikäytävän uudesti päällystämistä varten oli osoitettu 4,800 markkaa, mutta tätä työtä ei aloitettu vuoden varrella, syystä että määräraha havaittiin työkustannusten kohoamisen johdosta riittämättömäksi. Hallitus piti nimittäin tarkoituksenmukaisena palauttaa tämänkin määrärahan kaupunginkassaan korotetuin määrin jälleen merkittäväksi 1918 vuoden menosääntöön. Kun asfalttia ei voitu vuoden varrella hankkia, jätettiin tullihuoneen

länsipuolella ja Töölön tavara-aseman vierellä sijaitsevain ajomiesten odotuspaikkain päällystäminen II noppakivillä asfalttiin niinikään toistaiseksi. Ensimmäistä työtä varten oli merkitty 1916 vuoden budjettiin 5,400 ja 1917 vuoden budjettiin 6,300 markkaa sekä Töölön odotuspaikkaa varten jälkimmäiseen budjettiin 10,800 markkaa. Nämäkin rahamäärät palautuivat kaupunginkassaan. Sillaketta Kauppatorin länsiosaan ei voitu teettää eikä Kappeliesplanadin luoteiskolkkaa pyöristää, syystä ettei raitiotie- ja omnibusosakeyhtiö raideaineiden puutteessa kyennyt toimeenpanemaan tämän työn yhteydessä toimitettavaa raiteiden uudestisijoitusta. Tarkoitukseen osoitettu 27,700 markan määräraha siirtyi vuoteen 1918. Harjutorin aukaisutyöt teetettiin, lukuun ottamatta torin tasoittamista ja sorastamista. Suorite- tuista töistä oli kustannuksia Smk 13,132: 13, mutta kun tarkoitukseen käytettävän määrärahan ylijäämän, Smk:n 717: 87, ei katsottu riittävän työn loppuun saattamiseen, palautui se kaupunginkassaan. Pakaan- ja Kangasalan tien välisen Somerontien sekä Hattulan- ja Eurantien välisen Kangasalan tien viertäminen samoin kuin Kangasalan tien ja Itäisen viertotien välisen Eurantien viertäminen puoleen leveyteensä niinikään jätettiin toistaiseksi, syystä että näitä töitä varten osoitetut määrärahat eivät olisi riittäneet työkustannuksiin. Ketokivien puutteessa ei Itäisen viertotien ja Sörnäsintien välisen Pääskylänkadun eikä Vilhovuoren- ja Pääskylänkadun välisen kaupungille kuuluvan Sibyllankadun osan kiveämistä voitu toimittaa, vaan palautuivat määrärahat, 20,300 ja 5,500 markkaa, kaupunginkassaan. Ehdotetun kaupunginasemakaavanmuutoksen johdosta ei Karstulan- ja Hattulantien välistä Rautalamminkatua aukaistu, vaan siirtyi määrärahan ylijäämä, Smk 19,340: 50, vuoteen 1918. Kyllikinkadun aukaisemista puoleen leveyteen Bölen- ja Hertankadun väliltä ei voitu teettää, syystä että katualaksi tuleva alue annettiin perunamaaksi, minkätähden osoitettu 2,850 markan määräraha siirtyi vuoteen 1918. Muut budjettiin merkityt työt teetettiin pääasiassa, mutta tarvittiin niihin erinäisiä lisämäärärahoja ¹⁾.

Erinäisiä kanavain ja viemärien korjauksia varten oli budjettiin merkitty 45,000 markkaa. Samoista syistä, jotka aiheuttivat myöntämään lisäyksiä edellä mainittuihin määrärahoihin, täytyi hallituksen anoa lisäystä tässäkin puheena olevaan määrärahaan. Kaupunginvaltuusto myönsikin lisäyksiä lokakuun 9 päivänä 32,000 ja joulukuun 7 päivänä edelleen 5,300 markkaa. Työkustannuksia oli vuoden varrella Smk 81,728: 09, joka rahamäärä jakautui siten, että johtojen huuhteluun, aukaisuun ja erinäisiin korjauksiin käytettiin Smk 23,153: 87, syöskykaivojen tyhjentämiseen ja sekalaisiin korjauksiin

Kanavat ja viemärit.

¹⁾ Ks. Helsingin kaupungin tilasto V. 2. 1917 siv. 81 ja seur.

Smk 52,492: 38 sekä avonaisten ojain perkaukseen ja syventämiseen Smk 6,081: 84.

Kanavain ja viemärien täydennystöihin oli rakennuskonttorin käytettävänä 6,000 markan määräraha, johon lokakuun 9 päivänä lisäksi myönnettiin 2,000 markkaa. Näillä varoilla teetettiin pääasiallisesti uusia syöksy- ja tarkastuskaivoja, joista oli työkustannuksia kaikkiaan Smk 7,987: 67.

Eläintarhan likavedenpuhdistusasemain käytöstä ja hoidosta oli kustannuksia Smk 22,448: 11, josta määrästä isomman puhdistusase-
man osalle tuli Smk 20,135: 15 ja pienemmän Smk 2,312: 96. Tätä tarkoitusta varten oli budjettiin merkitty ainoastaan 18,300 markkaa, minkätähden kaupunginvaltuusto hallituksen esityksestä lokakuun 23 päivänä myönsi lisäksi 4,000 markkaa. Laitokset toimivat yleensä tyydyttävästi, ja puhdistusteho oli Helsingin kaupungin terveydellisten tutkimusten laboratorin säännöllisesti toimittamain vedentutkimusten mukaan hyvä. Hesperian sekä Töölön sokeritehdasalueen halki kulkevan viemäriin syksyllä 1918 valmistuttua on myöskin Hesperiasta ja sokeritehtaalta tuleva likavesi johdettu Savilan puhdistusasemalle.

Budjettiin merkityt lokaviemärien täydennys-, puhdistus- ja uutistyöt teetettiin vuoden varrella, paitsi Karstulantien ja Lahdenkadun välisen Rautalamminkadun alainen viemäri. Tämä työ täytyi ehdotetun kaupunginasemakaavanmuutoksen johdosta jättää toistaiseksi, minkätähden sitä varten myönnetty 7,100 markan määräraha siirtyi vuoteen 1918.

Tiet.

Kaupungin kunnossa pidettävain teiden erinäisiin korjauksiin käytettiin vuoden varrella Smk 14,996: 88 tarkoitukseen osoitetun määrärahan ollessa 15,000 markkaa. Eräät Seurasaarentien ja Uuden Eläintarhantien osat vierrettiin, samaten diakonissalaitoksen kohdalla oleva rautatien alikäytävä, Pääskyläkadun jatke Sörnäsän rantatieltä Sörnäsän asemalle, Itäiseltä viertotieltä Sörnäsän kuritushuoneelle vievä tie, rautatien länsipuolitse Alppilantieltä Nordenskiöldin lehtotielle vievä tie sekä Ruoholahdenrannasta puhtaanapitolaitoksen kuormauspaikalle vievä tie. Sen ohessa laitettiin jalkatie pitkin Sörnäsän panimon etelärantaan ja pantiin kuntoon Äggelbyn asemalta kunnalliskotiin johtava tie.

Viertotiet.

Läntisellä viertotiellä vierrettiin uudestaan kaikkiaan 10,761 m²:n ja Itäisellä viertotiellä 6,271 m²:n laajuinen ala. Näistä töistä ja sekalaisista muista viertoteiden korjauksista oli kustannuksia Smk 39,977: 61. Budjetissa oli tähän tarkoitukseen osoitettu ainoastaan 20,000 markkaa, minkätähden sama määrä tarvittiin lisäksi. Kaupunginvaltuusto myönsi sen lokakuun 9 päivänä.

Satamat.

Kaupungin satamain sekalaisia korjauksia varten oli myönnetty 50,000 markan määräraha, josta vuoden varrella käytettiin Smk 49,995: 62.

Vuonna 1917 ruopattiin 60 m leveä ja 7 m syvä, Pohjoissatamassa Pannukakun rannassa olevaan kone- ja siltarakennusosakeyhtiön uuteen rantasiltaan johtava uoma. Tästä työstä sekä muista vuoden varrella suoritetuista ruoppaustöistä ynnä ruoppakoneiden ja proomujen kunnossapidosta ja korjauksesta oli kustannuksia Smk 50,197: 24, joten budjettiin merkitty 50,000 markan määräraha ylitettiin Smk:lla 197: 24.

XX kaupunginosan, Hieta- ja Jätkäsaaren, aukaisu- ja laiturirakennustöitä jatkettiin vuoden varrella, ja käsittivät ne Laivarannan, Meklari-, Vaihde-, Utteri- ja Lastaajakadun, Pursi- ja Ruoholahdenrannan, Ahti-, Neptun-, Tulli-, Ajuri-, Mittari- sekä Jungmannikadun, minkä ohessa aukaisutöitä teetettiin kortteleissa n:oissa 248, 249, 256, 257, 259, 261, 266, 267, 269 ja 762. Tätä tarkoitusta varten oli 1917 vuoden budjettiin merkitty kaikkiaan 550,000 markkaa, ja kaupunginvaltuusto osoitti ¹⁾ lisäksi huhtikuun 7 päivänä 200,000 sekä elokuun 17 päivänä 750,000 markan etuannin. Kustannuksia vuonna 1917 teetetyistä töistä oli Smk 1,548,793: 25. Tähän kaupunginosaan on vuosina 1911—17 käytetty varoja kaikkiaan Smk 4,069,967: 36. Jätkäsaaren työntekijämäärä vaihteli vuoden varrella 110 miehestä tammikuussa 510 mieheen lokakuussa, jolloin määrä oli suurin. Tämä seikka johtui siitä, että kaupungin, jonka oli olevissa oloissa pakko panna n. s. hätäaputöitä käyntiin laajassa mitassa, täytyi silloin sijoittaa Jätkäsaaren suurempi työvoima, nimittäin 90 miestä huhtikuussa ja 270 miestä elokuussa, kuin töiden suunnitelman mukainen teettäminen olisi vaatinut. Työtilaisuuden hankkimiseksi työnhakijoille ryhdyttiin teettämään m. m. semmoisia maankaivuu- ja kallionlouhintatöitä, jotka tuohon aikaan eivät olleet tarpeellisia. Tämän johdosta täytyi se osa maata, jota ei käytetty tasoitustöihin, panna läjiin. Louhittua melko suurta kivimäärää ei myöskään aina voitu käyttää laiturirakennustöihin. Kaupungille koitui tämän johdosta tietenkin tuntuvia kustannuksia sekä vahinkoakin, sikäli, että Hieta- ja Jätkäsaareissa sekä Utterissa jäljellä oleva kalliomäärä ei enää riitä kaikkiin sinne suunniteltuihin laiturirakennuksiin.

Hieta- ja Jätkäsaari.

Menosäännön ulkopuolella teetti rakennuskonttorin insinööriosasto myöskin vuonna 1917 erinäisiä töitä. Paitsi yksityisten talonmistajain laskuun teetettyjä kiveystöitä, joista oli kustannuksia kaikkiaan Smk 100,051: 19, teetettiin kaupungin virastoille ja laitoksille, Suomen ja Venäjän valtiolle sekä yksityishenkilöille eräitä töitä, joista oli kustannuksia Smk 309,550: 58. Näistä töistä oli voittoa Smk 2,798: 15, joka määrä siirrettiin kaupunginkassaan.

Niinkuin jo edellä mainittiin, täytyi kaupungin vuonna 1917 panna käyntiin hätäaputöitä voidakseen siten tarjota työansiota niille tästä

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 64 ja seur.

kaupungista kotoisin oleville työntekijöille, jotka joutuivat työttömiksi kaupungin ympäristössä teetettyjen linnoitustöiden lakatessa Venäjän maaliskuun-vallankumouksen puhjettua. Hallituksen esityksestä osoitti ¹⁾ kaupunginvaltuusto huhtikuun 17 päivänä 384,700 ja syyskuun 18 päivänä lisäksi 306,650 markkaa eräiden Viipurin-, Penger- ja Torkkelinkadun osain aukaisemiseksi sekä viemäri- ja vesijohtojen teettämiseksi niihin. Nämä työt pantiin käyntiin huhtikuussa ja jatkuivat vielä vuodenvaihteessa, paitsi Itäisen viertotien ja Pengerkadun välisellä Torkkelinkadun osalla, jonka aukaisutyö valmistui ennen vuoden loppua. Näissä töissä oli keskimäärin 200 miestä.

Työttömäin lukumäärän heinäkuussa edelleen lisääntyttyä, niin että kunnan työvälitystoimistoon ilmoittautuneita työnhakijoita oli 550 miestä ja 120 naista, valtuutti rahatoimikamari hallituksen antamaan rakennuskonttorin toimeksi panna käyntiin aukaisu- sekä viemäri- ja vesijohtotöitä Adolfintiellä, Agrikolakujassa sekä Loviisan-, Hangon-, Tammisaaren- ja Heinolankadulla. Tätä tarkoitusta varten osoitettiin kaupunginkassasta 453,500 markan etuanti. Kaupunginvaltuusto hyväksyi ¹⁾ tämän toimenpiteen elokuun 17 päivänä, jolloin valtuusto niinikään päätti käyntiin pantavaksi uusia töitä, nimittäin Töölön kaupunginosassa: Töölön-, Bjälbon-, Topelius-, Messenius-, Päivärinta- ja Huopalahdenkadun aukaisun, Läntisen viertotien laajentamisen ja tasoituksen 5 pennin tullista pohjoiseen sekä Greijuksentien uudistuksen; Vallilassa: Sture- ja Pakaankadun aukaisun, sekä Kalliossa: Alppi- ja Castrénkadun ynnä Ensimmäisen linjan laajentamisen. Töölön kaupunginosan töitä varten osoitettiin ²⁾ 625,000, Vallilan 710,000 ja Kallion töitä varten 100,000 markkaa, jotka määrät, samoin kuin edellä mainittu 453,000 markan määrärahaakin, oli merkittävä 1918 vuoden budjettiin.

Lokakuun 9 päivänä antoi ³⁾ kaupunginvaltuusto hallituksen toimeksi viipymättä esittää kustannusarvion satamaradan laajentamiseksi kaksoisraiteiseksi Töölön tavara-asemalta Hieta- ja Jätkäsaaren kohdalla olevalle satama-alueelle saakka sekä mikäli mahdollista heti panettaa käyntiin tämän laajennustyön, jota varten tarpeelliset etuannit osoitettiin kaupunginkassasta sittemmin merkittäviksi 1918 vuoden menosääntöön. Työtä koskevaa tutkimusta, joka käsitti myöskin viereisten katujen, nimittäin Arkadian- ja Aurorankadun välisen Läntisen viertotien, Annan- ja Fredrikinkadun sekä Runeberg- ja Malminkadun välisen Etel. Rautatiekadun, Lastenkodin- ja Köydenpunojankadun välisen Työmiehenkadun aukaisun ynnä kaupungin ainespihalle johdettavan pistoraitteen laskemisen, ei kuitenkaan ehditty suorittaa loppuun vuoden varrella. Työ pantiin kuitenkin käyntiin marraskuun keskivai-

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 64 ja seur. — ²⁾ S:n siv. 65. — ³⁾ S:n siv. 67.

heilla ja käsitti pääasiassa maankaivuuta radan varrella Läntisen viertotien ja Arkadiankadun välillä, Leppäsuon viereisellä alueella sekä Marian sairaalan kohdalla, samoin kuin tukimuurikivien louhintoa korttelin n:o 402 tontilla n:o 7, semafoori- ja puhelinjohtojen muuttoa, Läntisen viertotien laajentamista, Runeberg- ja Malminkadun välisen Etel. Rautatiekadun ynnä Työmiehenkadun aukaisua. Kustannukset näistä töistä, joissa joulukuussa toimi 70—180 miestä, pantiin maksettaviksi 1918 vuoden määrärahasta.

Marraskuun 13 päivänä päätti ¹⁾ kaupunginvaltuusto hätäaputoina aloitettavaksi Pakaankadun aukaisun Kottbyn laiturin kohdalla olevaan rautatien ylikäytävään asti sekä Kristiinankadun ja rautatien välisen Helsinginkadun aukaisun. Nämä työt jatkuivat vuodenvaihteessa, jolloin Pakaankadun aukaisutöihin oli käytetty Smk 200,501: 06 ja Helsinginkadun aukaisuun Smk 111,650: 06. Määrärahat, toinen 648,000 ja toinen 669,000 markkaa, oli merkittävä 1918 vuoden budjettiin.

Lokakuun 9 päivänä sai rakennuskonttori rahatoimikamarilta toimekseen panna, siinä tapauksessa että työttömyyden lieventämiseksi osoitautui tarpeelliseksi, käyntiin uusia kadunaukaisutöitä, joita varten osoitettiin ²⁾ 3,059,000 markkaa. Joulukuun 19 päivänä kaupunginvaltuusto hyväksyi tämän rahatoimikamarin toimenpiteen, samalla määräten näitä töitä varten osoitetun määrärahan merkittäväksi 1918 vuoden budjettiin. Näillä varoilla pantiin loka- ja marraskuussa käyntiin Sture- ja Eläintarhankadun välisen Fredriksperinkadun, Sipoon- ja Eläintarhankadun välisen Porvoonkadun, Porvoon- ja Fredriksperinkadun välisen Saimaankadun, Porvoon- ja Fredriksperinkadun välisen Sipoonkadun sekä Pakaankadun ja Sörnäsins haararadan välisen Sturekadun aukaisutyöt. Kaikki nämä työt jatkuivat vuodenvaihteessa.

Helsingin työväenjärjestöjen eduskunnan vaatimuksesta päätti kaupunginvaltuusto joulukuun 7 päivänä työansiotilaisuuden hankkimiseksi kunnan kaikille työttömille Hietaniemenkadun aukaistavaksi puoleen leveyteensä ja Etel. Hesperiankadun kokonaan sekä tarpeellisen kanavalouhinnan aloitettavaksi. Nämä työt alkoivat joulukuun keskivaiheilla ja jatkuivat vuodenvaihteessa.

Joulukuun 17 päivänä työväenjärjestöjen eduskunta lisäksi vaati heti hankittavaksi työtä kaikille kaupungissa oleville työttömille heidän kotipaikkaansa katsomatta, ja kaupunginvaltuusto päätti ³⁾ saman kuukauden 19 päivänä, mikäli mahdollista myöntyäkseen kaikkiin oikeutettuihin hätäaputoimia koskeviin vaatimuksiin, eräät Meilansin katuosat sekä Mechelin- ja Caloniuskadun aukaisun toimitettavaksi. Munkkiniemen- sekä Mechelin- ja Caloniuskadulla aloitettiin työt heti.

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 68. — ²⁾ S:n siv. 67. — ³⁾ S:n siv. 70.

Vaikka siis rakennuskonttorin insinööriosaston teetetävänä kertomusvuonna oli moniaita töitä, joita ei ollut otettu tämän vuoden alkuperäiseen työohjelmaan, jäivät toiselta puolen työaineiden puutteen sekä muiden sotatilan yhteydessä olevain seikkain johdosta useat 1917 vuoden budjettiin merkityt työmäärärahat nostamatta. Kun nämä määrärahat, jotka osittain olivat siirtyneet edellisten vuosien budjeteista, enimmäkseen olivat riittämättömiä niiden töiden teettämiseen, joita varten ne oli osoitettu, katsoi hallitus sopivimmaksi, että puheenalaiset määrärahat palautuisivat kaupunginkassaan ja uudesti lasketut määrärahat merkittäisiin 1918 vuoden budjettiin niitä töitä varten, joiden teettämisen ei katsottu enää sietävän lykkäystä.

Kaupungin ainespihaan ostettiin kertomusvuonna rakennusaineita Smk:lla 1,240,694: 04, jota vastoin Smk 772,780: 55 kertyi teetettyihin töihin käytetyistä aineista. Vuoden päättyessä oli tarveainetaraston arvo Smk 1,286,704: 38.

Geodeettisten töiden osasto.

Rakennuskonttorin geodeetti suoritti kertomusvuonna seuraavat toimitukset:

Tontinmittauksia	24
Kivijalankatselmuksia	5
Katselmustoimituksia kaupungin maalla, useimmat rajanpaalutusten tai muiden mittausten yhteydessä	46
Yksityisiä kartallepanoja	1
» korkeusmittauksia	1

Sen ohessa otti geodeetti vuoden varrella osaa kaupungin vuokrapalstoilla toimitettuihin 315 kolmivuotis- ja 81 tarkastuskatselmukseen, antoi lausuntoja hallitukselle 62 ja rahatoimikamarille 14 sekä sitä paitsi asianomaisille 15 mittauskirjan jäljennöstä, 3 todistusta tonttikirjasta ja 46 otetta kaupungin kartasta.

Geodeettiosaston vuonna 1916 aloittamat kaupungin korttelien korkeusmittaukset suoritettiin loppuun vuonna 1917, lukuun ottamatta Katajanokan korkeusmittauksia, joita sotatilan johdosta ei voitu suorittaa. Näiden korkeusmittausten johdolla laadittavat kaupunginkorttelien korkeuskartat niinkään valmistettiin vuoden varrella, mutta uudessa rakennusjärjestyksessä säädettyjä sisäisiä tonttirajoja ei näihin karttoihin ehditty vuoden varrella merkitä.

Huonerakennusosasto.

Vuoden varrella teetettiin kaupungin rakennusten ja talojen korjaus- ja kunnossapitotöitä samoin kuin edellisenäkin vuonna ainoastaan mikäli niitä pidettiin välttämättömän tarpeellisina. Puheenalaista tarkoitusta varten oli budjettiin merkitty 59,925 markkaa, joka määräraha vuoden varrella jatkuvasta työainehintain ja työpalkkain kohoamisesta huolimatta, kiitos suuren säästäväisyyden, ylitettiin ainoastaan Smk:lla 95: 31. Samanlaisia palolaitoksen rakennuksissa, kaupungin

omissa kansakouluissa, kunnan työväenasunnoissa, Forsbyn työ- ja kunnalliskodissa, poliisilaitokselle luovutetuissa rakennuksissa ja raati-huoneella teetettäviä töitä varten osoitetuissa määrärahoissa syntyi hiukan ylijäämääkin, niinkuin seuraavasta taulusta näkyy:

	Määräraha menosään- nön mukaan.		Menot.		Määrä- raha ylitetty.		Määrä- rahaa säätynyt.	
<i>Palolaitoksen rakennukset.</i>								
Pääasema Korkeavuorenkadun var- rella	3,050	—	1,729	87	—	—	1,320	13
Kallion asema It. Papinkadun var- rella	1,725	—	1,733	90	8	90	—	—
Pohjoinen asema Vironkadun var- rella	900	—	1,249	78	349	78	—	—
Kampin asema Fredrikinkadun var- rella	300	—	140	77	—	—	159	23
Hermannin asema It. viertotien var- rella	300	—	213	60	—	—	86	40
Fredriksperin asema Maistraatin- kadun varrella	800	—	1,521	23	721	23	—	—
Korkeavuorenkadun talo n:o 7 . .	900	—	769	72	—	—	130	28
Sekalaista	25	—	600	—	575	—	—	—
Yhteensä	8,000	—	7,958	87	1,654	91	1,696	04
<i>Kaupungin omat kansakoulutalot.</i>								
Annankatu 30	500	—	470	95	—	—	29	05
Ratakatu 8	2,100	—	2,098	85	—	—	1	15
Neljäs linja 11	425	—	400	—	—	—	25	—
Neljäs linja 13—15	2,050	—	1,224	35	—	—	825	65
Eläintarhankatu 8	1,500	—	1,326	31	—	—	173	69
Tehtaankatu 15—17	2,225	—	3,743	86	1,518	86	—	—
Fjälldal	300	—	462	67	162	67	—	—
Kasarminkatu 21	400	—	375	—	—	—	25	—
Lapinlahdenkatu 6	300	—	275	—	—	—	25	—
Mariankatu 22	650	—	622	90	—	—	27	10
Toukola	2,025	—	2,017	58	—	—	7	42
Nikolainkatu 18	500	—	475	80	—	—	24	20
Topeliuskatu 26	—	—	796	43	796	43	—	—
Porthankatu 8	1,300	—	900	—	—	—	400	—
Punavuorenkatu 10	450	—	446	55	—	—	3	25
Siirto	14,725	—	15,636	25	2,477	96	1,566	51

Siirto	14,725	—	15,636	25	2,477	96	1,566	51
Töölönkatu 41—43	1,900	—	1,320	—	—	—	580	—
Vallila	500	—	515	58	15	58	—	—
Istutusten kunnossapito	500	—	—	—	—	—	500	—
Sekalaista	625	—	665	80	40	80	—	—
Yhteensä	18,250	—	18,137	63	2,534	34	2,646	51
<i>Vuokratut kansakouluhuoneistot . .</i>	1,880	—	1,853	98	—	—	26	02
<i>Kunnan työväenasunnnot</i>	11,700	—	11,695	14	—	—	4	86
<i>Kunnalliskoti ja työlaitos</i>	10,450	—	10,421	05	—	—	28	95
<i>Poliisilaitoksen huoneistot.</i>								
Aleksanterinkatu 22—24	4,100	—	4,030	69	—	—	69	31
» 26	1,225	—	1,155	08	—	—	69	92
Ratakatu 10	775	—	446	17	—	—	328	83
Pengerkatu 5	2,375	—	2,363	15	—	—	11	85
Bölen poliisiasema	175	—	44	30	—	—	130	70
Vanhankaupungin »	225	—	48	30	—	—	176	70
Eerikinkadun »	625	—	69	30	—	—	555	70
Hermannin »	100	—	61	90	—	—	38	10
Töölön »	650	—	113	60	—	—	536	40
Poliisin hevostalli	1,100	—	1,814	71	714	71	—	—
Sekalaista	—	—	1,200	—	1,200	—	—	—
Yhteensä	11,350	—	11,347	20	1,914	71	1,917	51
<i>Raatihuone</i>	4,950	—	4,903	76	—	—	46	24

Ylitetyistä määrärahoista mainittakoon Bengtsårin kasvatuslaitoksen korjausmääräraha, 5,400 markkaa. Laitoksen korjaustöitä johtajan johtaja kapteeni K. Westling, syystä etteivät rakennuskonttorin toimihenkilöt voineet käydä laitoksessa, kun vuoden varrella oli kielletty kulkemasta pitkin maamme etelärannikkoa kulkevan sotilaallisen aluerajan poikki. Näistä töistä oli kustannuksia Smk 6,371: 35, joten syntyi vajausta Smk 971: 35. Samaten osoittautui kaupungin sairaalarakennusten kunnossapitoon alkuaan myönnetty 100,000 markan määräraha tarkoitukseensa riittämättömäksi, minkätähden kaupunginvaltuusto hallituksen esityksestä toukokuun 7 päivänä 1918 oikeutti rakennuskonttorin 19,600 markalla ylittämään tämän määrärahan. Syynä määrärahan riittämättömyyteen olivat osin työaineiden ja työvoiman kohonneet hinnat, osin se seikka, että Nickbyn mielisairaalassa suoritettaviin töihin tarpeelliset aineet täytyi Porvoon radalla kesällä 1917

vallinneen lakon johdosta kuljettaa osin hevosella ja osin automobiililla Keravan rautatienasemalta rakennuspaikalle.

Alempana olevista numerotiedoista käyvät rinnatusten selville kunkin sairaalaryhmän lasketut ja kirjaanpannut kustannukset:

	Määräraha menosään- nön mukaan.		Menot.		Määrä- raha ylitetty.		Määrä- rahaa säästynyt.	
Kulikutautisairaala	7,700	—	9,906	62	2,206	62	—	—
Greijuksen sairaala	2,300	—	1,706	04	—	—	593	96
Hesperian »	4,100	—	3,162	55	—	—	937	45
Humaliston »	1,400	—	1,268	09	—	—	131	91
Koleraparakit	2,740	—	4,056	53	1,316	53	—	—
Marian sairaala	33,700	—	37,864	89	4,164	89	—	—
Nickbyn mielisairaala	21,000	—	29,167	68	8,167	68	—	—
Kesäpäiväparantola	760	—	439	92	—	—	320	08
Kivelän sairaala	26,300	—	25,641	26	—	—	658	74
Sekalaista	—	—	5,850	—	5,850	—	—	—
Yhteensä	100,000	—	119,063	58	21,705	72	2,642	14

Huonerakennusosaston vuoden varrella teettämistä uutisrakennuksista mainittakoon etusijassa Vallilan työväenasuntoryhmä. Tämä työ aloitettiin syksyllä 1916 ja suoritettiin loppuun 1917 vuoden alussa. Kaupunginvaltuusto osoitti tähän tarkoitukseen syyskuun 12 päivänä 1916 567,500 markkaa, mutta kun työ teetettiin epäsuotuisana vuodenaikana ja jouduttaen sekä niin rakennusaineiden hinnat kuin työpalkatkin rakennusaikana tuntuvasti kohosivat, osoittautui määräraha riittämättömäksi, minkätähden kaupunginvaltuusto rahatoimikamarin esityksestä toukokuun 8 päivänä 1917 myönsi rakennusyrityksen loppuun saattamiseen 50,000 markan lisämäärärahan merkittäväksi 1918 vuoden menosääntöön.

Bölen-esikaupunkiin rakennettiin vuoden varrella virutushuone, josta oli kustannuksia 9,995 markkaa. Syksyllä 1916 rakennettiin Vallilaan venäläisen sotaväen käytettäväksi kaksikerroksinen muonamakaasiini, josta oli kustannuksia 50,000 markkaa, joka rahamäärä sittemmin merkittiin 1917 vuoden menosääntöön. Samaten teetettiin jo syksyllä 1916 ne kolme Jätkäsaaren tavarasuojaa, joita varten määrärahat niinkään oli merkitty 1917 vuoden menosääntöön. Nämä tavarasuojat, jotka on rakennettu pystöpuista ja laudoista, ovat aiotut kaupungin omiin, etusijassa sen muonitusviranomaisten tarpeisiin käytettäväksi. Niistä oli kustannuksia kaikkiaan Smk 142,603: 02, joten kaikkiaan

myönnettyistä 147,000 markan määrärahoista säästyi kaupunginkassaan Smk 4,396: 98.

Rakennusyritys, jota varten myönnetty määräraha niinikään vasta-
mainituista syistä, tarveainehintain ja työpalkkain kohoamisen joh-
dosta, osoittautui riittämättömäksi, on Topelius- ja Nimrodinkadun var-
rella sijaitseva kansakoulutalo. Määräraha oli 258,000 markkaa, mutta
kaupunginvaltuusto salli tätä rakennusyritystä varten sen lisäksi enna-
kolta maksettavaksi enintään 100,000 markkaa, joka rahamäärä ynnä
mahdolliset lisäkustannukset oli merkittävä 1918 vuoden budjettiin.

Kaupungin menosäännössä edellytettyjen lisäksi teetti huoneraken-
nusosasto kaupunginvaltuuston ja rahatoimikamarin erinäisten mää-
räysten johdosta moniaita töitä. Niistä mainittakoon tässä huoneiston
sisustaminen kunnan työnvälitystoimistolle ent. tulli- ja pakkahuonee-
seen, kustannukset Smk 42,202: 08; eräät Kivelän sairaalan paviljon-
geissa VII ja V suoritettut sisustustyöt, joista oli kustannuksia, edelli-
sistä Smk 18,994: 53 ja jälkimmäisistä Smk 47,157: 91; ullakkohuonei-
den laittaminen Oulunkylän lastenkotiin, kustannukset Smk 15,691: 98;
lisärakennuksen teettäminen Forsbyn kunnalliskodin sikalaan, kusan-
nukset Smk 62,754: 12; lauta-aidan teettäminen Eläintarhan urheilu-
kentän ympärille, kustannukset Smk 25,152: 93, sekä lämpimäin kella-
rien laittaminen Vallilan kunnallisiin työväenasuntoihin, kustannukset
Smk 17,953: 94.

Sitä paitsi teetettiin kaupungin eri viranomaisten sekä eräiden
harvalukuisten yksityishenkilöjen pyynnöstä moniaita töitä, joista oli
kustannuksia kaikkiaan Smk 177,120: 95. Näistä töistä annettiin sitten
vastaavan määräiset laskut.

Edelleen suoritettiin sotatilan ja siihen liittyvän sotilasmajoi-
tusten johdosta moniaita sisustustöitä, joista oli kustannuksia Smk
142,802: 35.

Vuoden varrella laadituista uutisrakennusten piirustuksista ja
suunnitelmista mainittakoon: Punavuorenkadun uuden kansakoulu-
talon pääpiirustukset, osa Topeliuskadun kansakoulutalon työpiirustuk-
sia, Vallilan kauppahallin sekä Jätkäsaaren juustosuojaan pää- ja työ-
piirustukset, työpiirustukset Jätkäsaaren uimahuoneiden laajentami-
seksi sekä Bjälbon viereisen uuden uimalaitoksen suunnitelma.

Kaupungin-
asemakaava-
osasto.

Rakennuskonttorin kaupunginasemakaavaosaston työtä johti
vuonna 1917 arkkitehti Birger Brunila, joka arkkitehti Bertel Jungin
joulukuun 31 päivänä 1916 erottua kaupunginasemakaava-arkkitehdin
virasta viransijaisena hoiti kaupunginasemakaava-arkkitehdinvirkaa ja
jonka kaupunginvaltuusto tammikuun 16 päivänä 1917 valitsi viran
vakinaiseksi pitäjäksi. Apulais-kaupunginasemakaava-arkkitehdiksi
arkkitehti Brunilan sijaan valitsi hallitus maaliskuun 31 päivänä
1917 arkkitehti Otto I. Meurmanin, ja seuraavan syyskuun 21 päivänä

otettiin arkkitehti Erik Bryggman ylimääräiseksi arkkitehdiksi osastolle lokakuun 15 päivästä mainittua vuotta.

Vuoden varrella jatkoi osasto aikaisemmin aloitettua työtä Pakaan, Gumtähden ja Kottbyn alueiden yksityiskohtaisen jaotuskaavan laatimiseksi. Ehdotus ei valmistunut vuoden varrella, mutta siihen merkityt liikenneväylät määrättiin kuitenkin sikäli, että Pakaankatua Kottbyn pysäkillä saakka voitiin ruveta tekemään.

Teollisuuden tilantarpeen tyydyttämistä koskevaa kysymystä valmistelemaan asetetun kaupunginvaltuuston komitean pyynnöstä laadittiin vuoden varrella Gumtähden maiden jaotuskaava näiden luovuttamiseksi teollisuuden käytettäväksi. Hallitus tarkasti tämän ehdotuksen ja lähetti sen asianomaisille tammikuussa 1918.

Edelleen laadittiin osastolla Hermannin lopullisen kaupunginasemakaavan piirustukset, Meilansin järjestelykaava tilan varaamiseksi yliopiston tarpeisiin sekä ehdotus Esplanadien ja Erottajan uudesti järjestämiseksi. Nämä ehdotukset lähetettiin rahatoimikamariin. Osaston laatiman Vallilan alueen järjestämiskaavan, joka myös käsitti Stureja Pakaankadun tonttien seikkaperäiset kaavasunnittelut, palautti hallitus osastoon täydennettäväksi.

Vuoden varrella antoi kaupunginasemakaavaosasto sitä paitsi monia lausuntoja kaupunginvaltuuston ja rahatoimikamarin hallituksen selvitettäväksi lähettämistä asioista.

Kaupunginistutusten hoitoon katsoi hallitus välttämättömäksi tehdä huomattavia muutoksia. Kuluvan vuoden budjettiehdotuksen laatimisesta lähtien tapahtunut työpalkkain suunnaton nousu pakotti hallituksen ottamaan harkittavaksi kysymyksen, miten kaupunginistutusten hoitokustannukset voitaisiin järjestää niin, etteivät ne määrävästi ylittäisi käytettävänä olevia määrärahoja. Yksin tuumin kaupunginpuutarhurin kanssa päätti hallitus kesäkuun 15 päivänä suurimman osan niistä kukkakasveista, joita ei tarvittu Runebergin-esplanadin istutusten eikä Kaivohuoneen ja Aleksanteri II:n patsaan viereisten aidattujen alain koristamiseen, myytäväksi ja siten saadut varat käytettäväksi kasvihuoneiden kunnossapidosta kalliin ajan vallitessa koituvain lisämenojen suoritukseen. Kukkakasvien myynti tuotti Smk 25,183:15, jotka rahat käytettiin istutusten ja puutaimistojen kunnossapitoon. Sen ohessa päätettiin suurimmalla osalla Kaivopuiston, Ullanlinnanvuorten ja Kaisaniemen nurmia toimeenpanna yksinkertaisempi hoito siten, että ruohonleikkuu ja kastelu kokonaan lakautettiin ja nurmet ainoastaan kerran kesän kuluessa niitettiin viikatteella. Muutoin hoidettiin istutuksia pääasiassa samaan tapaan kuin edellisenäkin vuonna. Istutuksista ja puutaimistoista oli kunnossapitokustannuksia Smk 187,352:31 budjettimäärärahan ollessa 175,000

Kaupungin-
istutusten
osasto.

markkaa. Seuraavasta luettelosta näkyy, miten kustannukset jakautuivat eri istutusten kesken:

	Smk.		Smk.
Ainespiha	2,658: 75	Kirurginen sairaala	3,029: 45
Aleksanteri II:n patsas.	306: —	Konstantininkatu	119: 25
Arkadian- ja Salomonink. välinen istutus	187: 60	Korttelin n:o 127 puist.	1,258: 25
Ateneum	605: 75	Koulutori	1,046: 55
Eiranpuistikko	3,393: 59	Lapinlahdenk. tontin n:o 2 istutus	1,208: 52
Elisabetinpuistikko	1,051: 90	Lapinlahdenpuistikko .	569: —
Eläintarha	12,802: 40	Lönnotinpuistikko	453: 75
Engelaukio	1,588: 10	Marian sairaala	2,458: 22
Erottajan puistikko ...	744: 10	Perämiehenkad. eteläosa	348: 50
Esplanadit	20,276: 05	Punanotko	3,998: 41
Fredrikintori	243: 95	Puutaimistot	6,706: 30
Haapaniemen istutus ..	2,113: 91	Ritarihuoneenpuistikko	629: 65
Hakasalmi ja Hesperia	4,941: 50	Runeberginpatsas	369: 20
Haudat	41: 50	Simonpuistikko	754: 43
Kaisaniemi	10,395: 27	Suomen pankki	697: 55
Kaivopuisto	18,309: 97	Säätytalon puistikko ...	1,421: 72
Kallion kirkko	1,691: 31	Teknillinen korkeak. ..	526: 30
Kallion kansankirjas- ton puistikko	163: 85	Tokantori	1,096: 35
Kapteenink. puistikko	1,083: 90	Ullanlinnanvuoret	13,202: 18
Kasvihuoneet	28,147: 27	Vanhan kirkon puist.	4,420: 70
Katajanokan puistikot	2,617: 23	Viides linja	1,006: 80
Kaupunginpuutarha ...	12,302: —	Sekalaista	16,365: 33
		Yhteensä Smk	187,352: 31

Uutistöitä suoritettiin, sikäli kuin käytettävissä olevat määrärahat sallivat, nimittäin kaupunginpuutarhassa, talvipuutarhan pääkäytävän suulla, Eläintarhan lammikkojen pohjoispuolella sekä Kaisaniemessä. Näitä töitä, jotka pääasiassa käsittivät teiden tekoa ja aukaisua, ei silloisissa oloissa voitu vuoden varrella suorittaa loppuun. Speranskintien viereinen leikkikenttä sitä vastoin tasoitettiin valmiiksi ja sen viereinen tenniskenttä pohjattiin vierroksella, kuonalla ja savihiekalla. Niinkään suoritettiin loppuun edellisenä vuonna aloitettu Lapinlahdenkadun käyttämättömän tontin n:o 2 tasoitus, jonka työn kustantamiseen eräiden viereisten talojen omistajat ottivat osaa vähäisellä rahamäärällä.

Budjettiin leikkikojeita varten merkittyä 3,500 markan määrärahaa ei käytetty, syystä että niihin tarvittavain työaineiden hintoja pidettiin kohtuuttoman korkeina.

Talven kuluessa järjesti puutarhaosasto kaupunginistutusten eri osiin kelkkaratoja, joista oli kustannuksia kaikkiaan Smk 5,596: 25.

Rakennuskonttorin puhtaanapito-osastolla oli vuonna 1917 voitettavana huomattavia, työntekijäin alinomaan uudistuneista palkan korotusvaatimuksista, lakoista ja lakonuhasta johtuneita vaikeuksia. Vuoden varrella työntekijöille myönnettyt palkanparannukset ja niiden myöntämisaajat näkyvät seuraavasta taulusta:

Puhtaanapito-
osasto.

Aika, jonka kuluessa palkat maksettiin.	Tuntipalkat.								
	Ajomiesten.			Makkiosaston työntekijäin.		Kadunlakaisijain.		Naisten.	
	Absoluuttinen määrä Smk.	Korotus % tammik. 1 maks.tuntipalkasta.	Korotus % Smk.	Absoluuttinen määrä Smk.	Korotus % tammik. 1 maks.tuntipalkasta.	Absoluuttinen määrä Smk.	Korotus % tammik. 1 maks.tuntipalkasta.	Absoluuttinen määrä Smk.	Korotus % tammik. 1 maks.tuntipalkasta.
Tammikuun 1—helmik. 28	1: 35	—	—: 65	—	—: 60	—	—: 40	—	—
Maaliskuun 1—31	1: 55	14.8	—: 65	—	—: 60	—	—: 40	—	—
Huhtikuun 1—7	1: 75	29.6	—: 65	—	—: 60	—	—: 40	—	—
Huhtikuun 8—21	1: 95	44.4	—: 95	46.2	—: 90	50.0	—: 70	75.0	—
Huhtikuun 22—kesäkuun 2	2: 20	63.0	1: 05	61.5	1: —	66.7	—: 75	87.5	—
Kesäkuun 3—heinäkuun 14	3: 15	133.3	1: 55	138.5	1: 50	150.0	1: 25	212.5	—
Heinäkuun 15—elokuun 11	3: 25	140.7	1: 65	153.3	1: 50	150.0	1: 25	212.5	—
Elokuun 12—marraskuun 14	5: —	270.4	1: 75	169.2	1: 65	175.0	1: 40	250.0	—
Marraskuun 15—jouluk. 31	6: —	344.4	2: 25	246.2	2: 15	258.2	1: 90	375.0	—

Puhtaanapito-osaston työntekijäin lukumäärä oli eri kuukausina seuraava:

	Makki- osasto.	Katu- osasto.	Yh- teensä.		Makki- osasto.	Katu- osasto.	Yh- teensä.
Tammikuu .	128	278	406	Heinäkuu	144	219	363
Helmikuu ...	129	259	388	Elokuu	148	227	375
Maaliskuu ..	139	249	388	Syyskuu	143	208	351
Huhtikuu ...	133	244	377	Lokakuu	146	190	336
Toukokuu...	141	225	366	Marraskuu	140	175	315
Kesäkuu	144	225	369	Joulukuu	150	202	352

Puhtaanapito-osaston työntekijäin ensimmäinen kertomusvuoden varrella tekemä lakko puhkesi toukokuun 4 päivänä, sen johdosta ettei hallitus hyväksynyt työntekijäin vaatimusta osaston johtajan insinööri Joh. Sjöholmin virasta erottamisesta. Kun insinööri Sjöholm kuitenkin toukokuun 7 päivänä pyysi eroa virastaan, julistettiin lakko seuraavana päivänä päättyneeksi. Toukokuun 8 päivänä kaupunginvaltuusto

myöntyi insinööri Sjöholmin eronpyyntöön, minkä jälkeen insinööri Bengt Weckman viransijaisena hoiti johtajan virkaa, joka kaupunginvaltuuston kesäkuun 12 päivänä tekemän päätöksen¹⁾ mukaan oli hankkeissa olevaa kaupungin viranpitäjain palkanjärjestelyä odotellessa toistaiseksi jätettävä täyttämättä.

Myöhempi lakko puhkesi marraskuun 1 päivänä ja jatkui saman kuukauden 27 päivään. Tämän lakon syistä ja kulusta antoi hallitus kirjelmässä marraskuun 22 päivältä kaupunginvaltuustolle seikka-peräisen selonteon²⁾.

Katujen puhtaanapito käsitti kertomusvuonna kaikki kaupungin kunnossapidettävät kadut, yleiset paikat, viertotiet ja tiet ynnä lisäksi satamat ja jäät, kirkkojen katuosat, VI kaupunginosan huvila-alueella 90 yksityistaloon, Kaivopuiston alueella 35 huvilaan sekä muissa kaupunginosissa 91 yksityistaloon kuuluvat katuosat. Sen ohessa suoritti osasto laskua vastaan yksityisille talonomistajille lumen kuljetusta ja sulatusta, jäähakkuuta y. m.

Katujen puhtaanapidosta oli kustannuksia kaikkiaan 1,098,421 markkaa. Vuoden budjettiin oli tätä tarkoitusta varten merkitty kaikkiaan 654,450 markkaa. Sen johdosta että työpalkat ja tarveainehinnat olivat budjetin laadinnan jälkeisenä aikana kohonneet, osoittautui mainittu rahamäärä riittämättömäksi, minkätähden kaupunginvaltuusto kesäkuun 19 ja lokakuun 23 päivänä myönsi lisämäärärahoja kaikkiaan 444,000 markkaa.

Yksityisille kuuluvain katuosain puhtaanapidosta oli budjetissa arvatun 54,000 markan määrän sijasta tuloja Smk 109,414: 04, sen johdosta että talonomistajain vanhat välikirjat irtisanottiin heinäkuussa, minkä jälkeen maksuja korotettiin eräissä tapauksissa neljänkin kertaisiksi entisistä määristään.

Makkien puhtaanapidon toimitti osasto kertomusvuonna kaupungin omistamissa taloissa, kansakouluissa, kirjastoissa, kauppahalleissa, majoitushuoneistoissa sekä 1,308 yksityistalossa, jota paitsi se hoiti 911 talon seisotuskaivojen tyhjentämisen. Koottu lanta lähetettiin rautateitse välittömästi maaseudulla oleville kuluttajille, kuormattiin maksusta rantasiltain vierellä oleviin aluksiin ja proomuihin taikka lähetettiin Malmin kaatopaikalle siellä valmistettavaksi sekalannaksi. Näissä töissä toimi vuoden varrella 5 tarkastusmiestä, 84 miestä ja 56 hevosta.

Makkien puhtaanapitoa varten oli budjettiin merkitty 491,700 markkaa, minkä lisäksi kaupunginvaltuusto kokouksissaan kesäkuun 19 ja lokakuun 23 päivänä myönsi lisää kaikkiaan 312,000 markkaa. Kustannuksia oli Smk 901,494: 62, joten syntyi vajausta Smk 97,794: 62.

¹⁾ Ks. tätä kert. siv. 127. — ²⁾ S:n siv. 149 ja seur.

Makkien puhtaanapidosta oli seuraavat tulot: talonomistajain maksuja Smk 279,339: 72 budjetissa arvioitujen 260,000 markan sijasta, maksuja kaupungin omaiden talojen puolesta Smk 31,623: 64 arvioitujen 33,480 markan sijasta sekä myydystä lannasta Smk 99,303: 65 budjettiin merkittyjen 60,000 markan sijasta.

Apuharvennusta toimitettiin Meilansin alueella 35-vuotiaassa havumetsässä sekä viljelysaloilla poistamalla haitalliset lehtipuut, jolloin saatiin halkoja 60 metristä syltä. Edelleen kaadettiin Gumtähden metsässä kuivalatvaisia, tuulenskaatamia ja lahovikaisia havupuita, joista saatiin 21.82 m³ pyöreää puuta, 0.37 m³ parruja, 1,407.5 m hirsyä ja ruoteita sekä 53 metristä syltä halkoja, ynnä vanhempia, vioittuneita koivuja, joista saatiin 0.21 m³ sahapuita ja 1,157 n. s. peitechirttä kaupungin louhintatöihin.

Kaupungin
metsäin hoito.

Paljaaksihakkuuta toimitettiin niissä paikoin, missä kadunaukaisutyöt sitä vaativat, niinkuin Humaliston ja Meilansin alueilla, joista vuoden varrella saatiin 26 m³ parruja, 5 m³ koivuhirsyä, 440 m rakennushirsyä ja 50 metristä syltä halkoja. Rakennuspuut ja halot käytettiin kaupungin omiin tarpeisiin.

Metsänperkausta toimitettiin sotilaallisten töiden johdosta kaupungin metsissä sangen vähän, m. m. Seurasaarentien varrella.

Metsäpalot olivat poutakesänä 1917 päin vastoin kuin kahtena edellisellä vuonna alituisena vaarana kaupungin metsille, sen johdosta että joukko irtainta väkeä ynnä tänne sijoitettu venäläinen sotaväki oleili niissä. Toukokuun 12 ja syyskuun 9 päivän välisenä aikana syntyi etäällä toisistaan sijaitsevilla paikoilla 40 metsäpaloa tai niiden alkua, jotka käsittivät kaikkiaan 32,971 m²:n alan. Useimmissa tapauksissa oli tuli syttynyt mäkisellä, harvametsäisellä maalla, minkätähden vanhempaa metsää vahingoittui verraten vähän, enintään parikymmentä m², jota vastoin kasvipeite, nuori metsä ja taimet tavallisesti turmeltuivat. Enimmäkseen sammuttivat kaupungin omat työntekijät ja paikalle kutsuttu miehistö nämä metsäpalot. Muutamia kertoja lähti kaupungin vakinainen palokuntakin sekä Huopalahden ja Käpylän vapaaehtoiset palokunnat palopaikoille.

Vahingonteko oli niinkuin edelliselläkin vuonna ja samoista syistä varsin yleistä. Vuoden varrella saatettiin vahingonteosta syytteeseen 10 henkilöä, jotka tuomittiin 5—20 markan sakkoon.

Vuoden varrella toimeenpantu ylimääräinen vartiointi oli samoin kuin vartiointi sotavuosina yleensä sangen tulokseton, jopa eräissä tapauksissa mahdoton ja hengenvaarallinenkin.

Metsänhoidosta johtuneet työ kustannukset jakautuivat seuraavasti:

Metsänkaato, apuharvennus ja kuljetus	Smk	7,410: 19
Metsänperkaus	»	156: 75
Metsäpalojen sammutus	»	2,893: 20
2 heinäladon tulipalon sammutus	»	465: —
Sotaväen ampumaradan tulipalon sammutus	»	605: —
Ylimääräinen vartiointi	»	11: 40

Yhteensä Smk 11,541: 54

Saadun puutavaran arvo oli Smk 16,698: 02, joten säästö vuodelta 1917 oli Smk 5,156: 48.

Hallituksen
käsittelemät
asiat.

Vuonna 1917 kokoontui hallitus 62 kertaa ja sen lähettämiä kirjelmiä oli 384.

Vuodelta 1916 annetussa kertomuksessa mainittiin ¹⁾, että hallitus oli käsitellyt kysymystä kaupungin satamain laajentamisesta, mutta ei ehtinyt käsitellä asiaa loppuun mainittuna vuonna. Kirjelmässä maaliskuun 27 päivältä 1917 lähetti hallitus asiassa laatimansa ehdotuksen kaupunginvaltuustolle. Hallitus ehdotti puutavarain vientisataman rakennettavaksi Sörnäsän niemekkeen itärantaan rakennuskonttorin laatiman suunnitelman mukaisesti, jonka mukaan puutavarsatamassa olisi 50,000 m² varastoalaa puutavaroille, 450 m laituritilaa syväkulkuisten alusten rantasillassa ja 360 m laituritilaa proomuille. Tästä laitoksesta, rautatieraitteet, ruoppaus y. m. lukuun otettuina, oli rakennuskonttori laskenut olevan kustannuksia 1,875,900 markkaa, edellyttäen että rantasillat tehtiin puusta ja ettei satamalaitoksen alueella sijaitsevaa n. s. Englantilaisten kalliota poistettaisi. Edelleen ehdotti hallitus, että Vanhankaupunginlahden länsiranta järjestettäisiin pääasiassa rakennuskonttorin laatiman, kirjaimella B merkityn ehdotuksen mukaisesti ja että sen yhteydessä olevat ruoppaustyöt mahdollisimman pian aloitettaisiin. Tämän ehdotuksen mukaan saataisiin laituritilaa 540 m syväkulkuisille ja 350 m matalakulkuisille aluksille sekä 9,500 m rautatieraidetta, 209,100 m² laituripintaa, katuja, teitä y. m. sekä 290,400 m² tehdastontteja, josta alasta 177,500 m² sijaitsisi kiinteällä pohjalla. Kustannukset näistä laitoksista, jotka tarkoittivat Vanhankaupunginlahden käyttämistä vastaisen teollisuustoiminnan paikallissatamana, laskettiin nousevan kaikkiaan 4,028,000 markkaan. Tämän ehdotuksen mukaan jaettaisiin Itäisen viertotien ja Vanhankaupunginlahden välinen alue tehdastonteiksi, minkä johdosta olisi anottava vahvistusta tästä johtuvalle kaupunginaseman laajennukselle. Hallituksen mielestä oli varsinainen kauppasatama sijoitettava Hieta- ja Jätkäsaaren viereiselle vesialueelle, koska se siten sijaitsisi likellä kaupungin liikekeskusta ja sen yhteys meren kanssa

¹⁾ Ks. 1916 vuod. kert. siv. 276.

olisi varsinkin talvilaivaliikenteelle mukavampi kuin Vanhankaupunginlahteen sijoitetun kauppasataman. Hallituksen hyväksymä ehdotus satamalaitosten rakennuttamiseksi Hieta- ja Jätkäsaareen tarjoi tonttialaa kaikkiaan 218,340 m² yksityisten käytettäväksi ja 11,465 m² yleisiä rakennuksia varten, 141,000 m² laiturialaa, siitä 55,880 m² tavarasuojille, 215,885 m² katuja, avonaisia paikkoja, järjestelyrata-pihää y. m. varten, 27,990 m rautatieraitteita sekä 5,060 m laituria syväkulkuisille ja 300 m pienemmille aluksille. Näistä laitoksista laskettiin olevan kustannuksia 18,550,000 markkaa, josta määrästä kuitenkin 2,550,000 markkaa jo oli osoitettu ja suurimmalta osalta käytetty tarkoitukseensa. Hallitus ehdotti, että kauppasatamaa vastamainitun ehdotuksen mukaisesti tarpeen mukaan vähitellen laajennettaisiin. Edellä selostetun ehdotuksensa oheen pani hallitus lisäksi kirjaimella A merkityn suunnitelman sen seikan valaisemiseksi, mitä mahdollisuuksia olisi sijoittaa kauppasatama Vanhankaupunginlahteen, ynnä suunnitelman, joka oli laadittu sen seikan selvittämiseksi, mitä mahdollisuuksia oli olemassa Nihdin ja Sumpparin käyttämiseksi satamatarkoituksiin.

Hallituksen vuoden varrella käsittelemistä muista kysymyksistä mainittakoon kysymys kesäloman myöntämisestä kaupungin yleisten töiden työntekijöille. Suomen tehdas- ja sekatyöväenliiton osaston n:o 169 anottua kesälomaa myönnettäväksi kaupungin yleisissä töissä oleville työntekijöille ja rahatoimikamarin lähetettyä asian hallitukseen lausunnon saamiseksi antoi hallitus toukokuun 12 päivänä ehdotuksen asiassa. Siinä huomautettiin, että rakennuskonttorin töissä siihen aikaan oli 1,400 miestä, joista 450 oli ollut kaupungin töissä vuotta lyhyemmän ajan, 200 miestä 1—3 vuotta ja 750 yli 3 vuoden, useimmat viimeksi mainituista kuudettakin vuotta. Kaupunginvaltuuston joulukuun 20 päivänä 1912 tekemän päätöksen mukaan oli työntekijälle, joka oli ollut vähintään 5 vuotta yhteen jaksoon kaupungin työssä, annettava viikon loma täysin palkkaeduin. Sen aikamäärän lyhentäminen, jonka kuluttua työntekijä saisi kesälomaa, ei siis kaupungille semmoisesta toimenpiteestä koituviiin kustannuksiin nähden sanottavia merkinnyt, jota vastoin myöntyminen mainitun työväenjärjestön vaatimukseen kahden viikon loman suomisesta suurimmalle osalle kaupungin yleisten töiden työntekijöitä lisäisi kaupungille työntekijäin kesälomasta johtuvat menot kaksinkertaiseen määräänsä. Kun kuitenkin myöntyminen työntekijäin anomukseen, vaikkapa suppeammassa mitassa kuin työntekijät olivat halunneet, näytti olevan ajan olojen vaatima, ehdotti hallitus, 1) että työntekijälle, joka on ollut vuoden kaupungin töissä, myönnettäisiin viikon loma, jossa tapauksessa työnpuutteesta johtunut työajan keskeytys olisi luettava pois ainoastaan siinä tapauksessa, että keskeytykset yhteensä ylittävät 50 päivää, 2) että vuoden umpeen jatkuvassa vuorotyössä olevat työntekijät vuoden palveltuaan saavat

Kaupungin
työntekijäin
kesäloma.

lomaa 10 päivää, 3) että 3 vuotta tai kauemmin kaupungin töissä olleille työntekijöille myönnettäisiin 10 päivän loma, jossa tapauksessa ei olisi palvelusajasta luettava pois vuosittain sattuneita enintään 50 päivän keskeytyksiä, 4) että sukeltajat, koneenkäyttäjät ja muut heihin verrattavat työntekijät saisivat 14 päivän loman. Kustannuksia näistä lomista, jotka hallituksen ehdotuksen mukaan myönnettäisiin aikana, jonka työjohto työn säännöllistä kulkua silmällä pitäen katsoisi sopivaksi, laski hallitus koituvan noin 68,000 markkaa. Kun budjetissa oli tätä tarkoitusta varten 16,000 markkaa, olisi ehdotuksen toteuttamiseksi tarvittu lisää 52,000 markkaa. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan hyväksynyt hallituksen ehdotusta sinänsä, vaan päätti kokouksessaan kesäkuun 5 päivänä kaupungin yleisissä töissä oleville työntekijöille myönnettäväksi lomaa seuraavia sääntöjä noudattaen: 1) työjohtajille, rakennusmestareille ja ensimmäisen luokan koneenkäyttäjille 3 viikon loma vuoden palvelusajalta; 2) esimiehille, muille koneenkäyttäjille, lämmittäjille, sukeltajille ja vuorotyöläisille y. m. viikon loma vuoden sekä 2 viikon loma 3 vuoden palvelusajalta, ja 3) muille työläisille viikon loma vuoden ja 2 viikon loma 3 vuoden palvelusajalta. Kaupunginvaltuuston päätöksen toimeenpanemiseksi myönnettiin 92,000 markan lisämääräraha.

Elintarpeita
kaupungin
työntekijöille.

Helpottaakseen elintarpeiden hankintaa kaupungin yleisissä töissä oleville työntekijöille teki hallitus vuoden varrella esityksen asiasta kaupunginvaltuustolle. Työntekijät olivat nimittäin anoneet, että rakennuskonttori heille hankkisi osin silakoita, osin perunoita sekä antaisi nämä elintarpeet siten, että maksu vähin erin luettaisiin pois työntekijöille maksettavista viikkotileistä. Sen ohessa olivat puhtaana-pitolaitoksen työntekijät pyytäneet, että kaupunki antaisi heille etuantivaroja voin, silavan, perunain ja suurimain hankkimiseksi ja tarjoutuneet luottamusmiehillään toimittamaan sekä näiden elintarpeiden hankinnan ja jakelun että myös maksun perimisen. Tämän johdosta teki hallitus lokakuun 9 päivänä kaupunginvaltuustolle esityksen ehdottaen, että valtuusto päättäisi antaa jonkin aikaisemmin asettamansa tai puheena olevaa tarkoitusta varten asetettavan lautakunnan toimeksi hankkia elintarpeita kaupungin yleisissä töissä oleville työntekijöille ja määrätä siten hankittujen elintarpeiden jakelu- ja maksutavan, sekä osoittaisi tähän tarkoitukseen tarpeelliset etuantivarat, esimerkiksi 200,000 markkaa. Lokakuun 23 päivänä kaupunginvaltuusto tämän johdosta päätti oikeuttaa hallituksen ja kaupungin yleisissä töissä olevat työntekijät yhteisesti asettamaan komitean hankkimaan mainituille työntekijöille elintarpeita sekä määräämään siten hankittujen elintarpeiden jakelu- ja maksutavan, samoin kuin komitean käytettäväksi antaa 200,000 markan etuannin. Hallituksen ryhdyttyä toimenpiteihin kaupunginvaltuuston päättämän komitean asettamiseksi ilmoit-

tivat työntekijät tosin valinneensa jäsenet siihen, mutta sillä ehdolla että saivat kutsua edustajansa pois, siinä tapauksessa ettei heidän osanottoaan komitean työhön pidetty työntekijäin etujen mukaisena. Tämän johdosta hallitus ilmoitti työntekijöille, ettei se katsonut voivansa valita jäseniä komiteaan, joka oli kaupungille tilivelvollinen hoitamistaan kaupungin varoista, elleivät työntekijät sitoutuneet olemaan edustettuina komiteassa, kunnes se oli suorittanut tehtävänsä loppuun; ja kehoitettiin työntekijöitä sentähden peruuttamaan edellä mainittu päätöksensä, sikäli kuin se esti komitean asettamista. Kun työntekijät kuitenkin ilmoittivat, etteivät he näin ollen halunneet käyttää myönnettyä määrärahaa, raukesivat muut toimenpiteet asiassa. Marraskuun 20 päivänä hallitus ehdotti, että mainitusta määrarahasta myönnettäisiin 10,000 markan etuanti rakennuskonttorin virkamiehille elintarpeiden yhteisostelua varten. Kaupunginvaltuusto ei kuitenkaan käsitellyt tätä esitystä kertomusvuoden varrella.
